

CUESTELE PIATRA PETRANILOR ȘI DEALU MARE (MALULUI)

de
ANDREI INDRIEȘ

I. Așezare

Cuestele analizate sînt situate în Depresiunea Beiușului, la intrarea Crișului Negru în defileul său dintre localitățile Șuncuiș de Beiuș și Șoimi. Cele două cueste sînt situate între localitățile Petrani, Ioaniș, Uileacu Beiușului și Văłani de Beiuș. Se găsesc pe dreapta Crișului, fiind primele dintr-o serie de cueste dispuse în cadrul defileului săpat în piemontul de la baza Masivului Codru.

II. Geneza

Cuestele Piatra Petranilor și Dealu Malului s-au format odată cu complexul de dealuri piemontane aflate între Crișul Repede și Crișul Negru—Roșia și anume începînd din ponțian (V. Mihăilescu, 1966 p. 114). Pe locul actual a existat un relief de eroziune preponțic (după M. Paucă, citat de V. Mihăilescu, 1966 p. 114) care a fost fosilizat datorită transgresiunii pliocene care a acoperit întreaga depresiune (V. Mihăilescu, 1966 p. 114). Edificarea piemontului de acumulare are loc în perioada mișcării rhodanice (sfîrșitul dacianului și levantinelui). Din suprafața piemontană a fost îndepărtată acumularea încît s-a netezit o suprafață de nivelare piemontană (190—300 m) și care a fost transformată în doaburi piemontane în timpul formării terasei a șaptea (t_7) în preriss. (I. O. Berindei, 1977, p. 304, 325, 330).

Dacă cei mai mulți autori pledează pentru epigeneza Crișului (N. Orghidan, 1969 p. 109—110; V. Mihăilescu, 1966 p. 114) relativ recent, la o cercetare amănunțită s-a admis și captarea alături de epigeneză (I. O. Berindei, 1977 p. 342). Astfel, după acest autor Crișul Negru la nivelul terasei t_7 trecea pe la nordul Dealului Urvișului și Dealului Bocșei. La nord de Dealul Petranilor și la sud de Dealul Bugeștilor există o șa prin care a curs Valea Drăgotenilor unit cu Valea Săucanilor și cu Valea Vălanilor. Valea Borzului a captat regresiv Valea Crișului în care se vărsa Valea Drăgotenilor prin cursul inferior al Vălanilor (I. O. Berindei, 1977 p. 344).

În urma cercetărilor noastre referitoare la cele două cueste putem arăta că cele semnalate de autorul mai sus citat se confirmă, cel puțin în zona cercetată de noi. Astfel:

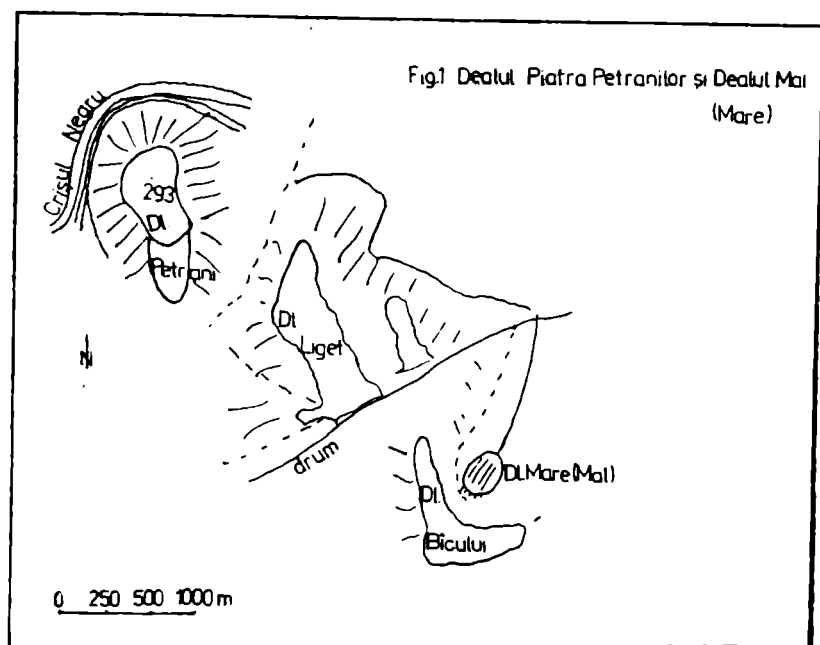

Fig. 3.

— în șaua dintre Piatra Petranilor și Dealul Bugeștilor am deosebit calcare cristaline, e drept foarte remaniate;

— spre vest de la șaua amintită se confirmă un vechi traseu hidrografic care se continuă apoi spre sud, pe unde momentan curge Valea Vălanilor;

— Valea Vălanilor n-ar fi putut crea în aval de captare o vale atât de largă, pîrîul avînd cîțiva centimetri lățime și adîncime iar valea de circa 50 m lățime și adîncită bine, încît numai Valea Drăgotenilor ar fi putut crea o asemenea vale.

Cuestele puse în discuție constituie martori de eroziune sculptați în roci dure și anume: roci permo-mezozoice (calcare triasice) gresii și conglomerate permene. Dealurile din jur sînt alcătuite din depozite sarmațiene. Cele două cueste constituie resturi ale suprafeței „Fărcaș”, scufundată și erodată ulterior odată cu mișcările attice (neogen-sarmațian) (I. O. Berindei, 1977 p. 320).

III. Detalii morfologice

Cele două cueste ne-au suscit un interes foarte mare prin orientare, dimensiuni și forma propriu-zisă. Astfel, Cuesta Petranilor are înălțimea absolută de 293 m iar față de Criș de circa 100 de metri pe când Cuesta Mal are altitudinea absolută de aproximativ 200 de metri.

Dacă fruntea cuestei Piatra Petranilor este îndreptată spre sud, fruntea celeilalte cueste este orientată spre nord. Acest fapt ne va conduce la o concluzie importantă și anume că pe locul lor a existat un anticlinal, erodat și basculat în sens invers rezultând cuestele amintite.

În privința dimensiunilor cuestele diferă, Piatra Petranilor fiind mult mai mare decât Dealul Mare și ca extensiune și, cum s-a arătat, și ca altitudine. De aici rezultă că cele două cueste n-au fost sculptate de către același rîu: Piatra Petranilor de către Crișul Negru iar Dealul Malului de către pîriul Uileacului. Înclinarea frunții cuestei Petranilor este de 38° iar a reversului de 12° . Crișul Negru are caracter de vale structurală subsecventă.

Cuesta Piatra Petranilor are aspect de cuestă tipică cu fruntea în sud iar reversul în nord. Între frunte și revers există un interfluviu larg boltit ce constituie o suprafață structurală. Fruntea este afectată de fenomene de torențialitate active, ogașe, ravene și șiroiri dese, paralele și adîncite cu cca 1—2 m în roci sedimentare și în roca subiacentă. Torenții fac parte din categoria celor de „piatră”. De asemenea și partea terminală a reversului este afectată de fenomene de șiroiri. Există trei torenți mari, inactivi, cu lungimi de circa 100—150 m, cu lățimi și adîncimi variabile de la 2—7 m în cazul lățimilor și pînă la 10—15 m în cazul adîncimilor. Torenții pornesc de la podul structural spre vest (două) și una spre est.

Pe culmi au fost deosebite mici doline incipiente. Se găsesc marghile (mușuroaie înierbate) ce constituie un indiciu al climei mai aspre.

La fruntea cuestei se găsesc numeroase străpungeri calcaroase cu urme de faună. Pe revers se află lapiezuri în anumite locuri. Fruntea este lipsită de vegetație și sporadic se efectuează exploataări de calcare. La baza cuestei se situează o linie de izvoare datorită rocilor subiacente devenite impermeabile. Podul structural și reversul au vegetație ierboasă, folosită la pășunat, lipsind vegetația arborescentă, de unde denumirea de Kopaszkő (Piatra Spină, Cheală) pe hărțile vechi, doar un mic pîlc de copaci plantați prin 1950 se află chiar lîngă vîrfurile maxim. Pe sub frunte s-a construit drumul ce leagă Pocola cu Uileacu Beiușului. Crișul face o cotitură, ocolind fruntea, avînd sectoare cu repezișuri pe alocuri.

Cuesta Dealul Mare (Mal cum i se spune local) este despărțită de Piatra Petranilor de Dealul Bîcului. Are aceeași alcătuire geologică ca și Piatra Petranilor. Fruntea cuestei este acoperită cu vegetație semiarborescentă, înălțimea relativă față de pîriul ce curge la bază este de aproximativ 50 m. În schimb reversul, cu aspect de lentilă ușor bombată spre centru, are doar vegetație ierboasă, utilizată la pășunat. Apar, în anumite locuri străpungeri calcaroase și lapiezuri. Lungimea și lățimea

reversului se cifrează la 200 m, găsindu-se la circa 1 km depărtare de Crișul Negru.

În concluzie, considerăm importantă ideea că cele două cueste au suferit mișcări de basculare, în sens invers una față de cealaltă, ceea ce denotă că a existat un anticlinal, erodat ulterior de agenții externi, în principal de fluviodenudație.

BIBLIOGRAFIE

1. Berindei I. O. (1977), *Țara Beiușului*, în vol. Cîmpia Crișurilor, Crișul Repede, Țara Beiușului, col. Cercetări în geografia României, Editura științifică și enciclopedică, București.
2. Mihăilescu V. (1966), *Dealurile și Cîmpiile României*, Editura științifică, București.
3. Orghidan N. (1969), *Văile transversale din România*, Editura Academiei, București.

LES CUESTAS PIATRA PETRANILOR ET DEALU MARE (MAL)

(Résumé)

Les deuxuestas se trouvent dans la Dépression du Beiuș, à l'entrée du Crișul Negru dans sa défilé parmi Șuncuiuș de Beiuș et Șoimi. Lesuestas sont formés avec dépôts permienstetriasiques constituent de point de vue géologique les restes de la superficie „Fărcaș”, coulée et érodée ultérieur.

Nous considérons que ici a existé un anticlinale qui a souffrit déplacement de basculaire dans sens inverse, érodé ultérieur par les agent extérieurs et en principe de pluviodenudation.

Sont décrits, en suite, les formes de détail: torrents, surface structurale, dolines incipientes, buutes gazonnées (thufur) indicateurs d'un climat dur, transpercents calcaires, lapièz.

En général lesuestas sont dépourvues de végétation d'arbuste, mais sporadiquement de front de la cuesta Piatra Petranilor en fait des exploitations de calcaires.